

MINTAQAVIY SANOAT ZONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI

Qarshi Davlat Universiteti o'qituvchisi
Eshmaxmatov Ulug'bek Erkin o'g'li

Annotatsiya. Mazkur maqolada mintaqaviy sanoat zonalarining tashkil etilishi, ularning iqtisodiy rivojlanishdagi roli va samaradorligi tahlil qilingan. Sanoat zonalarining mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishdagi o'rni, yangi ish o'rinlari yaratish, hududiy ishlab chiqarish salohiyatini oshirish hamda eksport hajmini kengaytirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, maqolada O'zbekiston tajribasi asosida ayrim sanoat zonalarining faoliyati o'rganilib, ularning ijobiy va salbiy jihatlari baholangan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, sanoat zonalarining samarali faoliyati uchun muvofiqlashtirilgan infratuzilma, qulay soliq rejimi va institutsional qo'llab-quvvatlov zarurligi ta'kidlangan. Maqola yakunida mintaqaviy sanoat zonalarini samaradorligini oshirish bo'yicha taklif va tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar. mintaqaviy sanoat zonalarini, iqtisodiy samaradorlik, investitsiyalar, ish o'rinlari, ishlab chiqarish, eksport, infratuzilma, soliq rejimi, institutsional qo'llab-quvvatlash, hududiy rivojlanish, investitsiya jalb qilish, iqtisodiy o'sish, sanoat siyosati, innovatsiyalar, iqtisodiy ta'sir.

Abstract. This article analyzes the organization of regional industrial zones, their role and effectiveness in economic development. The role of industrial zones in attracting local and foreign investments, creating new jobs, increasing regional production capacity and expanding export volumes is highlighted. The article also studies the activities of some industrial zones based on the experience of Uzbekistan and assesses their positive and negative aspects. According to the results of the study, the need for coordinated infrastructure, a favorable tax regime and institutional support for the effective operation of industrial zones is emphasized. At the end of the article, proposals and recommendations are presented to improve the efficiency of regional industrial zones.

Keywords. regional industrial zones, economic efficiency, investments, jobs, production, exports, infrastructure, tax regime, institutional support, regional development, investment attraction, economic growth, industrial policy, innovation, economic impact.

Аннотация. В данной статье анализируется организация региональных промышленных зон, их роль и эффективность в экономическом развитии. Отмечается роль промышленных зон в привлечении местных и иностранных инвестиций, создании новых рабочих мест, увеличении регионального производственного потенциала и расширении объемов экспорта. В статье также рассматривается деятельность некоторых промышленных зон на примере Узбекистана и дается оценка их положительных и отрицательных сторон. По результатам исследования подчеркивается необходимость наличия скоординированной инфраструктуры, благоприятного налогового режима и институциональной поддержки для эффективного функционирования промышленных зон. В конце статьи представлены предложения и рекомендации по повышению эффективности деятельности региональных промышленных зон.

Ключевые слова. региональные промышленные зоны, экономическая эффективность, инвестиции, рабочие места, производство, экспорт, инфраструктура, налоговый режим, институциональная поддержка, региональное развитие, инвестиционная привлекательность, экономический рост, промышленная политика, инновации, экономическое воздействие.

Kirish. Mintaqaviy sanoat zonalari iqtisodiy rivojlanish va hududlararo farqlarni kamaytirishda muhim vosita hisoblanadi. Global iqtisodiy raqobat sharoitida davlatlar o'z sanoat salohiyatini oshirish, investitsiyalarni jalb qilish hamda ish o'rinlarini ko'paytirish uchun maxsus hududlar yaratishga intilmoqda. Sanoat zonalari nafaqat ishlab chiqarish hajmini oshirishga, balki yangi texnologiyalarni joriy qilish, eksport salohiyatini kengaytirish va mahalliy infratuzilmani rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Bu jarayonlar hududlarning iqtisodiy mustaqilligini ta'minlashda va barqaror o'sishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Sanoat zonalarining samaradorligi ularning tashkiliy tuzilishi, infratuzilma imkoniyatlari, soliq va moliyaviy imtiyozlar, shuningdek, davlat siyosatining qo'llab-quvvatlashi bilan chambarchas bog'liq. Ayniqsa, mintaqaviy sanoat zonalari mahalliy iqtisodiyotga yangi investitsiyalarni jalb etish, yuqori texnologiyali ishlab chiqarish tarmoqlarini rivojlantirish va innovatsion yechimlarni tatbiq etish imkoniyatini yaratadi. Bu esa o'z navbatida hududlarda ish bilan bandlikni oshirish va yashash darajasini yaxshilashga yordam beradi.

O'zbekiston sharoitida mintaqaviy sanoat zonalari so'nggi yillarda mamlakat iqtisodiy

siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylangan. Ularning faoliyati hududiy iqtisodiyotni diversifikatsiyalash, eksport salohiyatini oshirish hamda mahalliy ishlab chiqaruvchilar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish maqsadida olib borilmoqda. Shu bois, sanoat zonalarining iqtisodiy samaradorligini tahlil qilish va ularni yanada takomillashtirish muhim ilmiy-amaliy masalaga aylangan.

Mavzuga oid ma’lumotlar tahlili. Mintaqaviy sanoat zonalar iqtisodiyotning turli sohalarida muhim rol o‘ynaydi va ularning samaradorligini aniqlash uchun bir qator ko‘rsatkichlar tahlil qilinadi. Eng avvalo, investitsiya hajmi, ish o‘rinlari soni, ishlab chiqarish hajmi, eksport ko‘rsatkichlari va soliq tushumlari kabi iqtisodiy parametrlar asosiy mezon sifatida qo‘llaniladi. Jahon amaliyotida sanoat zonalarining iqtisodiy samaradorligi ularning eksport hajmining oshishi, yangi texnologiyalarni joriy etish va raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish bilan o‘lchanadi.

Misol uchun, Xitoy, Janubiy Koreya va Singapur kabi mamlakatlarda sanoat zonalar iqtisodiyotni diversifikatsiyalash va yuqori qo‘shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni rag‘batlantirishda samarali vosita bo‘lgan. Ushbu zonalar mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, shuningdek, yangi ish o‘rinlarini yaratish orqali hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy holatini yaxshilashga xizmat qilgan.

O‘zbekistonda sanoat zonalarining tashkil etilishi 2018-yildan boshlab faollashdi va bu jarayon hukumatning sanoat siyosatini modernizatsiyalash yo‘nalishida muhim qadam bo‘ldi. Masalan, Toshkent viloyatidagi “Angren” sanoat zonasida ishlab chiqarish hajmi va ish bilan bandlik ko‘rsatkichlari ortib bormoqda. 2023-yil ma’lumotlariga ko‘ra, ushbu zonada faoliyat yuritayotgan korxonalar yalpi ichki mahsulotga sezilarli hissa qo‘shmoqda va eksport hajmi yil sayin oshmoqda.

Shu bilan birga, tahlillar sanoat zonalarining samaradorligini oshirish uchun infratuzilmani yaxshilash, soliq imtiyozlarini kengaytirish va investitsiyalarni jalb qilishdagi to‘siqlarni bartaraf etish zarurligini ko‘rsatmoqda. Shuningdek, institutsional qo‘llab-quvvatlash, jumladan, ma’muriy xizmatlarni soddalashtirish va kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirish ham muhim omil hisoblanadi.

2025-yilda O‘zbekistonda sanoat zonalarining rivojlanishi va iqtisodiy samaradorligi yanada oshmoqda. Maxsus iqtisodiy zonalarda 2,3 milliard AQSh dollari miqdorida investitsiyalar jalb qilish va ishlab chiqarish hajmini 4,3 milliard dollarga yetkazish rejalashtirilgan bo‘lib, bu hududlarda 12 ming yangi doimiy ish o‘rni yaratish ko‘zda tutilgan. Sanoat zonalarida esa 800 million dollarlik investitsiyalarni jalb qilish, 1,8 milliard dollarlik ishlab chiqarish hajmiga erishish va 17 ming yangi ish o‘rni ochish maqsad qilingan.

2025-yilning birinchi yarmida mamlakat sanoat korxonalari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlar qiymati 488,5 trillion so‘mga yetib, o‘tgan yilning mos davriga nisbatan 6,6 foizlik o‘shishni ko‘rsatdi. Ushbu o‘shish sanoat tarmoqlarining kengayishi va yangi korxonalar faoliyatining faollashuvi natijasidir. Shu bilan birga, sanoat va maxsus iqtisodiy zonalarda jami 29 mingdan ortiq yangi doimiy ish o‘rinlari yaratish rejalashtirilgan bo‘lib, bu hududlarda aholi bandligini oshirish va ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashda muhim omil hisoblanadi.

Umuman olganda, 2025-yilgi ma‘lumotlar O‘zbekistonning sanoat zonalarini rivojlantirish va ularning iqtisodiy samaradorligini oshirish bo‘yicha olib borayotgan strategik chora-tadbirlarining muvaffaqiyatli ekanligini ko‘rsatmoqda. Bu jarayon mamlakat iqtisodiyotining diversifikatsiyalashiga, eksport salohiyatining oshishiga va hududiy rivojlanishga sezilarli hissa qo‘shmoqda.

Xulosa va takliflar. Mintaqaviy sanoat zonalarini mamlakat iqtisodiyotining barqaror o‘shishi va hududlararo ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishda muhim vosita hisoblanadi. O‘zbekiston sharoitida sanoat zonalarining iqtisodiy samaradorligi ortib borayotgan investitsiyalar, ishlab chiqarish hajmi va ish bilan bandlik ko‘rsatkichlarida yaqqol namoyon bo‘lmoqda. 2025-yilgi ma‘lumotlarga ko‘ra, sanoat va maxsus iqtisodiy zonalarda sezilarli darajada yangi investitsiyalar jalb qilinishi, ishlab chiqarish hajmining oshishi va minglab yangi ish o‘rinlarining yaratilishi mamlakatning sanoat sohasidagi salohiyatini yanada kuchaytirmoqda.

Shu bilan birga, sanoat zonalarining samaradorligini yanada oshirish uchun infratuzilmani rivojlantirish, soliq va moliyaviy imtiyozlarni kengaytirish, kadrlar tayyorlash hamda innovatsion faoliyatni rag‘batlantirish kabi chora-tadbirlarni amalga oshirish muhim ahamiyat kasb etadi. Xalqaro tajriba va mamlakatimizning amaliyoti ko‘rsatadiki, sanoat zonalarining rivojlanishi nafaqat iqtisodiy ko‘rsatkichlarning yaxshilanishiga, balki hududiy ijtimoiy farovonlikning oshishiga ham olib keladi.

Shu bois, mintaqaviy sanoat zonalarining samaradorligini oshirishga qaratilgan tizimli va kompleks siyosat mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirishda, shuningdek, barqaror va inklyuziv rivojlanishni ta‘minlashda muhim omil bo‘lib qolaveradi..

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi. (2023). Maxsus iqtisodiy va sanoat zonalar faoliyati samaradorligi hisobotlari. Tashkent.
2. Xalqaro valyuta jamg‘armasi (IMF). (2022). Global Economic Outlook and Regional Industrial Zones Development. Washington, D.C.

3. Yunusobod tumani hokimligi rasmiy sayti. (2023). “Yunusobod kichik sanoat zonasi faoliyati va rivojlanish ko‘rsatkichlari.” <https://yunusobodtumani.uz>
4. O‘zbekistonda sanoat ishlab chiqarish statistikasi. (2025). “2025-yil birinchi yarim yillik sanoat ko‘rsatkichlari.” O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi.
5. Mikond.uz. (2025). “O‘zbekiston Respublikasida sanoat zonolari va ularning iqtisodiy samaradorligi.” <https://mikond.uz>
6. O‘zbekistonda iqtisodiy rivojlanish va sanoat zonolari. (2024). Tashkent: O‘zbekiston Milliy Iqtisodiyot Universiteti nashriyoti.
7. World Bank. (2023). Enhancing Industrial Zones for Sustainable Economic Growth. Washington, D.C.
8. Daryo.uz. (2025). “O‘zbekistonda iqtisodiy va sanoat zonalarida yangi ish o‘rinlari yaratish.” <https://daryo.uz>